

2. Vaststelling van hoofdstuk IV (Departement van Justitie) der Rijksbegrooting voor 1938.

(van Rappard e. a.)

derft; ik denk aan zegel- en aan registratierechten. Ook is het mij ter oore gekomen, dat de ontvangers der successie dikwijls aan de betrouwbaarheid van de door zaakwaarnemers ingediende successie-memories hebben moeten twifelen.

M. i. zou alleen de wetgever afdoende verbetering kunnen brengen en wel door den notarieelen vorm gebiedend voor te schrijven voor alle akten betreffende den eigendom of andere zakelijke rechten van onroerende zaken.

Nederland is vrijwel het eenige land in Europa, waar de overdracht van onroerende goederen nog geschieden kan zonder notarieele tusschenkomst, nadat sedert 1935 het ook in Frankrijk moet geschieden bij notarieele akte. Het hoofdbestuur van de Broederschap der Notarissen in Nederland is er zelfs van overtuigd en stemt er mede in, dat uitbreiding van de gevallen, waarin de notarieele akte gebiedend wordt voorgeschreven, gepaard moet gaan met een wettelijke regeling der notarieele tarieven.

Ik hoop dus, dat de Minister zijn aandacht aan deze aan gelegenheid zal willen schenken.

Mijnheer de Voorzitter! Ten slotte wensch ik nog eenige korte opmerkingen te maken over de dieren mishandeling en de politie. De Minister zegt in de Memorie van Antwoord, dat hij naar de mishandeling van een bouwvier tot Rotterdam nadere inlichtingen zou inwinnen. Heeft de Minister deze inlichtingen reeds ontvangen? Indien de toedracht van de mishandeling waar is, zooals deze in het Voorloopig Verslag is beschreven, dan zal de Minister mij toch moeten toegeven, dat voor zoo'n ergerlijk misdrijf een geldboete van f 25 met daarnaast een voorwaardelijke veroordeeling van een maand gevangenisstraf, bespottelijk laag is. Langdurige principale gevangenisstraf zou op zijn plaats geweest zijn. Hier had de officier van justitie in hooger beroep moeten gaan.

Wat de politie betreft, wil ik er toch nog eens met nadruk op wijzen, dat de marechaussee haar militair karakter dient te behouden en dat vooral geen inkrimping van dit bij uitstek goede korps moet plaats hebben, eerder uitbreiding.

Op een vraag in het Voorloopig Verslag of de Minister niet kan bevorderen, dat aan Rijksveldwachters, die een politiehond houden, een tegemoetkoming worde verstrekt in de kosten van onderhoud van den hond, antwoordt de Minister, dat Rijksveldwachters, die een eigen voor den politiedienst afgerichten hond houden, thans, wanneer zekere voorwaarden vervuld zijn, daarvoor een tegemoetkoming ontvangen. Zou de Minister kunnen mededeelen, sedert wanneer die tegemoetkoming wordt verstrekt, omdat ik meen te weten, dat de Rijksveldwachter te Herwen bij Wychen die tegemoetkoming einde December nog niet had ontvangen. Zou de Minister daarnaar een onderzoek willen instellen?

Mejuffrouw Ribbius Peletier: Mijnheer de Voorzitter! Het deel mij genoegen in de Memorie van Antwoord te lezen, dat de Minister ernstig aandacht besteedt aan de verspreiding hier te lande van de pamfletten van den Duitschen Fichte-Bund. Na hetgeen hieromtrent door mijn geestverwant, den heer van der Goes van Naters, in de Tweede Kamer is gezegd, wil ik op den inhoud van deze minderwaardige schrifturen niet verder ingaan. Hoe minder hieruit wordt geciteerd, hoe minder deze opvattingen worden verbreid, hoe beter het is. Ik zou echter den Minister de vraag willen stellen, of hij voornemens is maatregelen te nemen om den invoer van deze geschriften in ons land te belemmeren, en of er misschien al stappen zijn gedaan bij de Deutsche Regeering om deze Regeering te wijzen op het ongewenschte van deze semi-officieele propaganda in ons land. Heeft de Minister de verspreiders van deze pamfletten reeds kunnen opsporen en zal daartegen worden opgetreden?

Een ander punt, dat ik ter sprake zou willen brengen, is de moeilijkheid, die men in de practijk ondervindt met de uitvoering van artikel 435a van het Wetboek van Strafrecht, het zg. uniformverbod. Dit artikel bevat een zeer vage delictsomschrijving, en bij de totstandkoming van dit wetsartikel heeft men welbewust de uitwerking van een en ander aan de practijk willen overlaten.

(Ribbius Peletier)

Nu blijkt, dat de bepalingen van dit artikel in zeer verschillende zin worden toegepast en dat het publiek eigenlijk niet weet, waar het aan toe is. In verschillende plaatsen beoordeelt men een zelfde vlag of een zelfde insigne in verschillende zin. Ik heb het b.v. medegemaakt, dat de drager van een vlag, die in een optocht was medegedragen, was bekeurd. In twee instanties was de drager van deze vlag veroordeeld wegens overtreding van art. 435a. Toen wilde het toeval, — het was natuurlijk een vergissing —, dat die zelfde vlag medegenomen werd naar een betooging in een andere plaats dan waar de drager bekeurd was geworden. Zooals de practijk is, werd de vlag eerst aan de politie getoond, want men laat het meestal niet op een bekeuring aankomen, doch verwijdert vooraf die vlaggen, die de politie niet toelaatbaar oordeelt. Toen gebeurde het, dat die zelfde vlag, die in de eene plaats door twee rechterlijke instanties was geacht te vallen onder het verbod van art. 435a W. v. S. door de politieambtenaren in die andere plaats in het geheel niet werd geacht uitdrukking te zijn van een bepaald staatkundig streven, zoodat zij vrijelijk kon worden meegevoerd.

Uit een dergelijk voorbeeld zien wij, dat de toepassing van het artikel tot groote moeilijkheden aanleiding geeft en dat het goed zou zijn, wanneer de uitvoerende politieambtenaren beschikten over meer uniforme aanwijzingen, waaraan zij de zaken, die hun worden voorgelegd, zouden kunnen toetsen.

Er wordt wel gezegd: de politie heeft hier niet mede te maken, het is de rechter, die het oordeel uitspreekt. In de practijk laat men het daarop niet aankomen en legt men zich neer bij het oordeel van de politie, voordat de optocht of demonstratie begint.

Er zijn in de schriftelijke gedachtenwisseling met den Minister verschillende desiderata geopperd omtrent de onderwerpen op wetgevend gebied.

Een paar daarvan wil ik bespreken; het betreft hier de regeling van het arbeidsrecht. In de laatste decennia heeft zich op dit gebied een stuk nieuw recht gevormd. Geheel nieuwe beginselen hebben hun intrede in ons recht gedaan. Maar de ordening in die rechtsstof ontbreekt ten eenenmale. Er is geen of slechts heel weinig onderling verband in de verschillende regelingen. Er zijn groote lacunes, overzichtelijkheid is geheel afwezig en eenvoud is ver te zoeken. Daarom acht ik het gewenscht, dat deze heele rechtsstof systematisch wordt doorgedacht, dat een regeling „aus einem Gusz" zal tot stand komen, kortom, dat ons arbeidsrecht zal worden gecodificeerd.

Ik weet wel, dat deze wensch niet vandaag of morgen te verwezenlijken is. Wij weten, hoeveel moeite het heeft gekost de huidige codificatie tot stand te brengen, hoeveel jaren daaraan is gewerkt en hoeveel pogingen daartoe eerst moesten mislukken. Maar toch spijt het mij, dat de Minister er niets voor voelt om met dezen arbeid een begin te maken en de waarde van een dergelijke codificatie zoo laag aanslaat. Eén bezwaar, dat de Minister tegen deze gedachte oppert, wil ik direct uit den weg ruimen. De Minister zegt in de Memorie van Antwoord, dat hij er niet voor voelt een herziening te ondernemen van alles, wat op dit gebied historisch is gegroeid. Ook ik heb respect voor historische monumenten, maar ons arbeidsrecht valt m. i. daar niet onder. Het heeft niets van een monument. Het lijkt meer op een zomeroptrekkje, waar de familie ieder jaar een beetje heeft aangebouwd, en voor een dergelijk historisch groeisel heb ik niet zooveel respect, dat ik meen, dat onze wenschen tot herziening daarvoor halt zullen moeten maken.

Een ander desideratum op het gebied van wetgevend arbeid betreft het ontslagrecht. Steeds meer dringt de opvatting door, dat de regeling, die ons Burgerlijk Wetboek geeft voor het ontslag aan den werknemer, niet voldoende is. Werkgever en werknemer hebben bij het beëindigen van de dienstbetrekking een verschillend belang. Voor den werkgever kan de opzegging door den werknemer misschien lastig zijn, voor den werknemer is het krijgen van het ontslag iets, waarmede zijn geheele bestaan is gemoeid. Ik zou het daarom alleszins gerechtvaardigd achten, wanneer in ons Burgerlijk Wetboek gebroken werd met het stelsel, waarbij de opzegtermijn voor werkgever en voor werknemer op gelijken duur wordt gesteld.

2. Vaststelling van hoofdstuk IV (Departement van Justitie) der Rijksbegroting voor 1938.

(Ribbius Peletier)

Wij hebben gelezen, dat de Regeering bezig is deze zaak te bestudeeren. Ik ben dan ook zeer benieuwd tot welke resultaten de Minister zal komen op dit gebied en ik wacht met belangstelling af, hoe de Minister zal voorkomen het verlies van de dienstbetrekking, wanneer iemand onder de wapenen wordt geroepen.

Een enkel woord over de bezetting van de functie van kinder-rechter. In de practijk is gebleken, dat de vervulling van een vacature voor kinderrechtcr op moeilijkheden stuit. Het blijkt, dat neiging en ambitie van vele juristen niet in deze richting gaan, dat dit bijzondere werk, hetwelk meer paedagogischen aanleg eischt, niet ligt in de aandacht van de juristen, die voor een benoeming in aanmerking komen. In Regeeringskringen wordt dat ook gevoeld. Ik heb hier vóór mij de Memorie van Toelichting op het wetsontwerp tot wijziging van bepalingen betreffende het kinderrecht. In dit wetsontwerp wordt de gedachte geopperd alle kinderzaken, dus ook die betreffende onthefing en ontzetting, aan den kinderrechtcr toe te wijzen. In deze Memorie van Toelichting wordt gezegd, dat men het niet wenschelijk acht zulks imperatief in de wet neer te schrijven, en wel om verschillende redenen, welke in de Memorie van Toelichting worden genoemd. Eén van die redenen is de volgende:

„Men vergete ook niet”, zoo luidt de Memorie van Toelichting, „dat, al vervullen de kinderrechtcrs over het geheel hun taak op prijzenswaardige wijze, het niettemin bij sommige rechtbanken wel eens bezwaarlijk is rechtcrs te vinden, wier aanleg en wenschen gaan in de richting van het kinderrechtcrschap. De taak van de hierbedoelde, tot kinderrechtcr aan te wijzen rechtcrs te verzwaren door hun alléén de beslissingen in alle zoogenaamde kinderrechtcrzaken op te dragen, is niet aanbevelenswaardig.”

De Regeering laat hier dus doorschemeren, dat het moeite kost om geschikte kinderrechtcrs te vinden en dat aanleg en wenschen van vele juristen niet in die richting gaan. In het Voorloopig Verslag is dan ook aan den Minister gevraagd, of hier niet een oplossing zou kunnen worden gevonden door ook een keuze te doen uit de vrouwelijke juristen. Tot mijn genoegen heeft de Minister daarop geantwoord, dat het wellicht eenige verruiming van keuze zou geven, wanneer men ook de vrouw tot kinderrechtcr zou kunnen benoemen.

Van deze opmerking neem ik gaarne akte. Ik neem er gaarne akte van, dat de Minister verkaart de mogelijkheid te zien, dat er onder de vrouwen wél geschikte krachten schuilen, en ik ben blij, dat de Minister zich niet heeft aangesloten bij die sprekers, wier meening in het Voorloopig Verslag is neergelegd en die tot uiting brachten, dat de psyche van de vrouw haar ongeschikt maakt als rechtcr op te treden. Zij, die aldus redeneeren, moesten toch bedenken, dat men niet de vrouw benoemt, net zoo min als men den man benoemt, maar dat men benoemt één geschikt, daartoe gekozen persoon.

Hiermede is dan echter mijn vreugde uit, want de Minister wijst verder de gedachte, om die geschikte krachten in het werk te betrekken, af en dat betreurt ik natuurlijk. Ik meen, dat het algemeen belang eischt, dat men iedere functie zoo goed mogelijk zal bezetten en wanneer er hier nu is een tekort aan krachten en aan den anderen kant personen, die wel geschikt zouden kunnen zijn, dan vind ik het onjuist, dat men die wel geschikte personen uitsluit op grond van een of andere formeele overweging. Dat is m. i. tot schade van de zaak.

Nu zegt de Minister in de Memorie van Antwoord: er zal wetswijziging noodig zijn. Eenige jaren terug is heel wat gedebatteerd over de vraag, of de vrouw tot het rechterambt benoembaar was. Er waren sommigen, die meenden, dat dit inderdaad het geval was, anderen, die meenden, dat eerst een wetswijziging zou moeten plaats hebben. Ik wil hierover niet twisten. Wij zijn het er allen over eens, dat de wetswijziging, die noodig zou zijn, van zeer ondergeschikten aard is. Het eigenlijke bezwaar is dan ook niet de wetswijziging, maar — en dat straalt ook in de Memorie van Antwoord door —, dat men voor de quaestie komt te staan, dat, wanneer men de vrouw tot kinderrechtcr zou benoemen, men haar toelaat tot de rechterlijke

macht en — zoo wordt in de Memorie van Antwoord gezegd — dan zou het kunnen voorkomen, dat de vrouw ook deelnam aan het gewone werk van de rechtbank.

Ik zou dat heusch niet zoo erg vinden en ben overtuigd, dat een vrouw ook dat werk best aan zou kunnen. Men zie maar eens naar de practijk in Engeland. Sedert het jaar 1919 kent men daar de vrouwelijke justices of the peace. De plaatselijke organen, die de voordracht voor de vervulling van deze rechter-plaats moesten opmaken, waren eerst zeer huiverig de vrouw voor te dragen, maar al spoedig heeft de practijk ingang gevonden en werden de bezwaren overwonnen. Thans is de toestand zoo, dat van de 1606 districten, die er in Engeland zijn, slechts 53 de vrouw nog niet als rechtcr kennen. Er zijn op het oogenblik in Engeland 3197 vrouwelijke justices of the peace, tegenover 20 000 manlijke functionarissen. Ook de Juvenile Courts werken met behulp van vrouwelijke krachten. Voor de Juvenile Courts in de stad Londen is voorgeschreven, dat bij de drie aan de zitting deelnemende rechtcrs steeds een vrouw moet zijn. Voor het overige deel van Engeland is dit niet imperatief in de wet neergelegd, doch wel de wenschelijkheid er van uitgesproken.

Wanneer wij nu bedenken, dat de juvenile courts alle kinderzaken behandelen en dat de justices of the peace oordeelen in civiele zaken, en tevens in strafzaken gaande tot een maximum strafbedreiging van 6 maanden vrijheidsstraf of een boete van £ 100, dan zien wij, dat in Engeland de vrouw zeer actief in de rechtspleging is betrokken. De deelname van de vrouw aan de rechtspleging is, zooals uit het gezegde blijkt, geheel ingeburgerd en werkt daar tot tevredenheid. Wanneer dus de vrouwelijke kinderrechtcr in ons land zou moeten deelnemen aan het gewone algemeene werk van de rechtbank, ben ik er, mede op grond van de ervaring in Engeland, volkomen van overtuigd, dat de geschikte vrouw, die men tot kinderrechtcr heeft benoemd, ook het andere werk zal kunnen doen. Maar wanneer men dat nog niet hee'emaal zou willen aanvaarden, zou er wellicht een tusschenweg te vinden zijn. Het is bekend, dat in verschillende arrondissementen de kinderrechtcr niet heeft een volledige taak. Er is uit andere overwegingen al eens op aangedrongen, te komen tot een combinatie van verschillende arrondissementen, om op die wijze een gespecialiseerden rechtcr een volledige dagtaak te geven. Op deze wijze zou men misschien ook de vrouw tot kinderrechtcr kunnen benoemen. Wanneer men haar vooralsnog niet wenschte te laten deelnemen aan het algemeene werk van de rechtbank, laat men haar dan door het combineeren van arrondissementen geven een speciale taak, waarbij zij als vrouw eens kan toonen wat zij op dit gebied kan.

Er is op het oogenblik aanhangig een wetsontwerp tot wijziging van de wet op de R.O., zou dat nu niet een mooie gelegenheid zijn, om de wettelijke bezwaren, die de Minister ziet tegen de toelating van de vrouw tot de rechterlijke macht, meteen op te ruimen? Dat gaat dan in één moeite door! Ik doe een beroep op den Minister een einde te maken aan het weren van geschikte krachten van plaatsen, waar gebrek is aan haar kracht en de noodzakelijkheid bestaat van haar medewerking.

Ik kom nu tot het vraagstuk van de echtscheiding. In de Memorie van Antwoord wordt door den Minister gezegd, dat hij prijs stelt op een gedachtenwisseling over dit onderwerp in deze Kamer; ik zal aan dat verzoek voldoen en kortelijk uiteenzetten hoe ik deze zaak zie.

Het valt mij altijd op, dat aan menschen, die de rechten en plichten der echtgenooten niet afleiden uit Bijbelsche voorschriften, zoo gauw wordt tegengeworpen, dat zij van het huwelijk maar iets maken, dat zij het huwelijk opvatten als een gewoon contract, dat vrij gesloten en vrij ontbonden kan worden. Men doet, alsof deze menschen het huwelijk gelijkstellen met een gewone vermogensrechtelijke transactie. In de andere Kamer, waarvan ik de discussie met zeer veel belangstelling in de *Handelingen* heb gevolgd, is b. v. gesproken over de opvatting van het huwelijk als een huurcontract, dat men na een paar jaar kan opzeggen, er is ook gesproken over een beschouwing van het huwelijk als een soort maandpension. Ik weet niet of er menschen zijn, die zoo over het huwelijk denken. Ik wil

2. Vaststelling van hoofdstuk IV (Departement van Justitie) der Rijksbegroting voor 1938.

(Ribbius Peletier)

wel zeggen, dat mijn geestverwanten zoo niet over het huwelijk denken, dat zij het huwelijk niet beschouwen als een gewoon contract.

Wij beschouwen het huwelijk als een verbintenis sui generis, als een verbintenis, zooals geen andere in ons Burgerlijk Wetboek wordt omschreven. Immers, de binding van de heele persoonlijkheid, welke het huwelijk meebrengt, de groote maatschappelijke beteekenis van het huwelijk, de gevolgen voor het nageslacht, dat zijn alles dingen, die het huwelijk in zijn grond en wezen onderscheiden van de gewone contracten, zooals men ze in het dagelijksch verkeer kent. Daarom wensch ik ook niet het woord contract te gebruiken voor de aanduiding van het huwelijk.

Tot de wezenskenmerken van het huwelijk behoort o. t. de duurzaamheid, en ik acht het juist, dat in de wet aan die duurzaamheid aandacht wordt besteed en dat de regeling in de wet zoo is, dat men niet bij de eerste invallende gedachte, ten gevolge van een gril of een voorbijgaande verkoeling, ontbinding van het huwelijk teweeg kan brengen. Ik geloof, dat het noodig is, dat jonge menschen, die voornemens zijn een huwelijk aan te gaan, ook goed zullen weten, dat zij zich met die daad binden en dat zij niet het gevoel zullen hebben, dat het huwelijk iets is, dat vandaag kan worden aangegaan en morgen of overmorgen kan worden ontbonden. Ik wil, dat de jonge menschen zullen beseffen, dat zij zich begeven in een verhouding, die bedoeld is duurzaam te zijn. Daarom ben ik ook absoluut gekant tegen de mogelijkheid van eenzijdige opzegging van het huwelijk, zooals men dat een tijd lang in Rusland gekend heeft. Dergelijke maatregelen zullen bij mij altijd felle bestrijding vinden, omdat ik dat acht te zijn in strijd met de bedoeling van het huwelijk.

Maar tusschen duurzaamheid en onverbreekbaarheid ligt een groot verschil, en, aanvaardend wij het eene, het andere aanvaardend wij niet. Wij vinden, dat de mogelijkheid er moet zijn om bij ernstige mislukking van het huwelijk dit huwelijk ook te ontbinden.

Men begrijpe mij goed. Dit is geen pleidooi voor echtscheiding. Ik betreur het groote aantal echtscheidingen, dat wij de laatste jaren te zien hebben gekregen. Iedere echtscheiding is een teeken van een mislukking, dikwijls ook van het falen van een of van beide partijen. Ook betreur ik bovenmatig de echtscheiding in zijn gevolgen voor de kinderen. Een ieder, die weet, wat een goed, zuiver gezinsleven kan beteekenen voor de vorming van het kind, zal daarom alleen al iedere echtscheiding betreurenswaardig achten.

Maar, dit alles vooropgesteld, verklaar ik toch geen heil te zien in een wettelijken dwang, waarbij een verhouding in stand wordt gehouden, die naar haar wezen niet meer als een huwelijk kan worden beschouwd. Ik weet, dat hierover verschillend wordt gedacht. Maar ik zou diengenen, die op godsdienstige overwegingen de onverbreekbaarheid van het huwelijk voorstaan, toch de vraag willen stellen, ook te willen zien de verschillen, die hier liggen voor menschen met verschillende levensovertuiging. Ik kan mij voorstellen, dat, wanneer in een huwelijk de partijen op godsdienstige overwegingen meenen, dat zij hun huwelijk niet mogen verbreken, ook al is het mislukt, wanneer zij voelen, dat hun geloof hun gebiedt het leed van een ontworpen huwelijk te dragen, dat dan tegelijkertijd deze geloofsovertuiging hun de kracht geeft om dat leed te dragen. Er zijn in de Tweede Kamer een paar voorbeelden genoemd, waaruit blijkt, dat de menschen die kracht uit hun geloof kunnen putten. Maar dan handelen deze menschen niet uit wettelijken dwang, zij aanvaardend het leed uit eigen vrijen wil, omdat zij hun geweten willen volgen, willen volgen de voorschriften van den godsdienst, dien zij belijden.

Maar neemt men nu het andere geval, het geval van een echtpaar, dat niet is opgevoed in de gedachte van de onverbreekelijkheid van het huwelijk, een echtvereniging die niet tot haar geestelijken en zedelijken inhoud heeft de gedachte van: het huwelijk mag onder geen omstandigheden verbroken worden, en stel u nu voor, dat een dergelijk echtpaar door de wet gedwongen wordt de ontworpen verhouding voort te zetten! Ik geloof, dat hier de toestanden heel anders komen te liggen, want hier is het niet de eigen, zedelijke overtuiging, dat men aldus behoort te handelen, hier is het de uiterlijke dwang van

de wet, die niet innerlijk wordt aanvaard. Voor die menschen zal het dus, maar dit zeg ik tusschen twee haakjes, veel moeilijker zijn een dergelijke verhouding te dragen, die geen weerklank vindt in het eigen zedelijk bewustzijn. Maar, afgezien daarvan, in zoo'n geval zullen de echtelieden een uitweg gaan zoeken uit de situatie, waarin zij zijn gekomen, juist omdat het eigen rechtsgevoel, de eigen zedelijke opvatting, die situatie niet aanvaard kan. En dan heeft men de kans, dat onregelde, onwettige verhoudingen het gevolg van een en ander zullen zijn.

Er is in de Tweede Kamer gezegd door den heer Rutgers van Rozenburg, dat diegenen, die de onverbreekelijkheid van het huwelijk niet op godsdienstige gronden aanvaard, die onverbreekelijkheid toch eigenlijk zouden moeten aanvaardend uit overwegingen van maatschappelijk belang. Deze redeneering acht ik niet juist. Het geval, dat ik zoo juist schetste, toont mijns inziens het tegendeel. Het alleen door wettelijken dwang bijeenhouden van menschen, die in een geheel ontworpen huwelijksverhouding staan, acht ik geen maatschappelijk belang, veeleer een maatschappelijk gevaar, gezien de groote kans, die men heeft, op het ontstaan van onwettige verhoudingen. En zoo sta ik ook tegenover het belang van de kinderen. Ik acht in een dergelijke verhouding ook voor de kinderen het bijeenblijven van de ouders niet van belang; ik geloof integendeel, dat die kinderen, wanneer zij in zulk een verhouding opgroeien, een slechte en scheeve voorstelling van het huwelijk zullen krijgen, wat ten nadeele van hun geestelijke vorming zal komen.

Nu zijn de gronden, waarop het voor onze wet de echtgenooten, wier huwelijk is mislukt, wordt toegestaan uit elkaar te gaan, beperkt, mijns inziens te beperkt. Ik ben het geheel eens met mr. de Bie, die in een artikel in *De Nederlander* van 24 September 1937 er op wees, hoe ongerijmd het eigenlijk is, dat onze wet wel toestaat een echtscheiding, wanneer er een geval is van fysieke mishandeling, doch deze niet gedooft, wanneer het gaat om een geestelijke of zedelijke mishandeling. Ook heb ik met belangstelling gelezen wat mr. de Bie schrijft over het Zwitsersche recht. Hij verwijst ons daar naar de bekende bepaling uit het Zwitsersche wetboek, welke bepaling inhoudt, dat echtscheiding kan worden gevorderd, wanneer een zoodanige ontworpen van het huwelijksleven heeft plaats gehad, dat niet redelijkerwijs kan worden geveerd, dat die echtgenooten nog bij elkaar zullen blijven. Mr. de Bie beveelt een dergelijke bepaling aan voor opname in onze wet.

De Christelijk-historische schrijver van dit artikel zegt verder, hetgeen ik hier ook met instemming wil aanhalen, dat, wanneer de wet een uitbreiding van echtscheidingsgronden zou geven, hij aan zijn geestverwanten niet zou aanraden om van die mogelijkheid gebruik te maken, integendeel, hij zou het afraden, maar, zegt mr. de Bie, hij wil andersdenkenden niet den weg versperren om op dusdanige gronden den huwelijksband te slaken.

Mijnheer de Voorzitter! Ik ben het geheel eens met deze ruime en menschelijke opvatting van den Christelijk-historischen schrijver van dit artikel.

Ik ben het eens met de gedachte, dat het wenschelijk is de echtscheidingsgronden te verruimen. Hoe dit precies te regelen en op welke gronden echtscheiding mogelijk moet worden gemaakt, Mijnheer de Voorzitter, ik geloof, dat wij daarover op dit oogenblik niet behoeven te spreken. Ik betreur het, dat de Minister positief heeft verklaard, dat hij op geen enkele wijze wensch mede te werken aan een verruiming van echtscheidingsgronden.

Maar bovendien hebben wij gehoord, dat de Minister nog andere plannen heeft, plannen om een einde te maken aan de processuele practijk van de zg. verstekprocedure. Ik geloof, dat wij toch wel goed in het oog moeten houden, dat bij een groot aantal gevallen, waar op grond van deze procedure echtscheiding verkregen wordt, wel degelijk één van de gronden van ons Burgerlijk Wetboek aanwezig is; maar men wil liever niet tot het bewijs komen of het is moeilijk om het bewijs te leveren. En nu vraag ik mij af, of het algemeen belang meebrengt, dat men de menschen gaat dwingen hier het bewijs van de werkelijk bestaande feiten nu nog ook eens precies te gaan leveren.

25ste VERGADERING. — 15 FEBRUARI 1938.

2. Vaststelling van hoofdstuk IV (Departement van Justitie) der Rijksbegroting voor 1938.

(Ribbuis Peletier e. a.)

En dan ligt er dat andere geval, dat met deze procedure echtscheiding wordt verkregen, zonder dat één van de vier gronden van ons Burgerlijk Wetboek aanwezig is; dat is het geval, waar de practijk een aanvulling heeft gegeven van de te enge bepalingen van ons Burgerlijk Wetboek, van de te weinig uitgebreide echtscheidingsgronden.

Ik heb dit middel om echtscheiding te verkrijgen, altijd nogal stuitend gevonden. Ik heb het altijd stuitend gevonden, dat menschen een bekentenis moesten afleggen van dingen, die niet in werkelijkheid zijn geschied, maar ik heb het vooral stuitend gevonden, dat onze wet door haar geringe echtscheidingsmogelijkheden de menschen heeft gedwongen dezen weg en achterweg te gaan.

Maar wat zal het nu worden, wanneer geschiedt hetgeen thans dreigt, wanneer de mogelijkheid om het bij een enkele bekentenis te laten, wordt afgesneden?

Dan zullen er bewijzen moeten worden gemaakt; die bewijzen zullen moeten worden gemaakt in werkelijkheid of in schijn. Wij hebben de practijk in Frankrijk en in Engeland voor ons, waaruit wij zien waartoe dat leidt.

In Engeland kent het spraakgebruik al den gewonen term: hotel-divorces, voor de echtscheidingen, verkregen op de wijze, die in de Tweede Kamer nader uiteen is gezet. Laten deze toestanden in het buitenland een waarschuwend voorbeeld voor ons zijn. Laten wij niet dien weg opgaan en laten wij niet de menschen dwingen tot het bijeenbrengen van schijnbewijzen of, wat nog erger is, tot het bijbrengen van werkelijke bewijzen.

Wij weten natuurlijk niet wat de Minister brengen zal, maar wij weten wel in welke richting de Minister zoekt, en ik vrees ernstig, dat wij den Minister in zijn voorstellen op dit gebied niet zullen kunnen volgen.

De terugdringing van de gevormde practijk zonder dat daartegenover compensaties worden gegeven, een begrenzing dus van de echtscheidingsmogelijkheden tot de eng omschreven vier gevallen van ons Burgerlijk Wetboek, zal opbotsen tegen de rechtsovertuiging van allen, die wel de duurzaamheid, maar niet de onverbreekbaarheid van het huwelijk aanvaarden. Een dergelijke maatregel zal in groote kringen van onze bevolking ontstemming wekken. Dit maatregel zal den eerbied voor de wet niet verhoogen, eerder verminderen. Die maatregel zal de onwettige en ongeregelde verhoudingen in de hand werken. Daarom verzoek ik den Minister uitdrukkelijk, juist in het belang van het huwelijk, dat ik hoog schat, niet dezen weg op te gaan.

De heer in 't Veld: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb slechts enkele opmerkingen te maken over een tweetal onderwerpen: in de eerste plaats over de quaestie van het vreemdelingenrecht.

Het is langzamerhand geworden een communis opinio, dat de bestaande wettelijke regeling op dit punt onvoldoende is. Eigenlijk zeg ik het zoo onjuist. De wettelijke regeling op papier is uitstekend, maar in de practijk heeft zij een toepassing gevonden, waardoor van de oorspronkelijke bedoeling weinig is terechtgekomen. Buys heeft meer dan een halve eeuw geleden reeds geschreven:

„De wet, opgesteld met het doel om te beschermen, is feitelijk een hinderlaag geworden, welke in plaats van te geven wat zij belooft, den vreemdeling wezenlijk geheel afhankelijk maakt van de politie.”

Hij stelt daarbij de vraag: „Hoelang zullen wij nog in dezen toestand berusten?”

Het antwoord kan luiden: Wij hebben er al een halve eeuw in berust en, nadat ik de Memorie van Antwoord heb gelezen, vrees ik, dat het waarschijnlijk nog wel wat langer zal duren.

De Minister stemt toe — en in dat opzicht is een gedachtenwisseling dus overbodig —, dat de bestaande wettelijke regeling inderdaad weinig fraai is, maar hij zegt: de eischen van orde, rust, veiligheid en goede zeden in het eigen land moeten nu eenmaal in de huidige onzekere omstandigheden praevaleren.

Ik zou er tegenover willen stellen, dat toch ook verlangd mag worden, dat er behoorlijke waarborgen zijn voor den vreemdeling, wien het aangaat. Ik zou de vraag willen stellen:

(In 't Veld)

heeft de commissie, die met de behandeling van dit onderwerp belast was, aan de door den Minister geformuleerde eischen geen aandacht geschonken? Het gaat er ten slotte om, dat wij eenerzijds die eischen van orde, rust, veiligheid en goede zeden weten te vereenigen met anderzijds de noodige waarborgen voor den vreemdeling.

Ik kan mij niet voorstellen, dat de commissie dezen kant van de zaak niet zou hebben bekeken en daarom zou ik den Minister de vraag willen stellen: is in het rapport van die commissie dan toch geen basis te vinden, waarop een behoorlijke regeling, die aan alle eischen voldoet, kan worden opgetrokken?

Men zou ongetwijfeld niet zoo sterk op een betere wettelijke regeling aandringen, wanneer de huidige practijk bevredigend was, maar daaraan mankeert nog wel iets. De Minister zegt: het gaat maar om een betrekkelijk kleine groep, nl. alleen de politieke vluchtelingen. Ik zou daartegenover tweeërlei willen aanvoeren: in de eerste plaats, dat toch ook wel andere gevallen zich hebben voorgedaan. Ik denk aan de uitzetting van den bekenden vredesapostel Paul Beer, een aantal jaren geleden. In de tweede plaats zou ik willen opmerken, dat, al is het aantal politieke vluchtelingen thans betrekkelijk klein, bij de onzekerheid, die er op het oogenblik is in een land aan de andere zijde van de grens, de kans zeker niet is uitgesloten, dat in de naaste toekomst het aantal weer toeneemt. Daarom is het dus niet een zaak, waarvan men zich kan afmaken. Het geldt hier bovendien menschen, die in zeer droevige en benarde omstandigheden verkeerden. Zelfs wanneer het maar om een betrekkelijk klein aantal zou gaan, is het toch wel van beteekenis, dat men de positie zoo veilig mogelijk maakt.

Nu heeft de Minister aangevoerd, dat elke vreemdeling, die bedreigd wordt met uitzetting, in beroep kan komen bij den Minister, maar de vraag is al gesteld, weet elke vreemdeling dat ook? Daarop heeft de Minister, naar mijn gevoel, geen bevredigend antwoord gegeven. Hij zegt, dat hij den indruk heeft, dat men het wel weet, maar hij wil niet aan de politie-autoriteiten opdragen om het mede te deelen, omdat hij bang is dan al te veel beroepszaken in behandeling te zullen krijgen. Daaruit meen ik te moeten opmaken, dat toch blijkbaar niet alle vreemdelingen van dit recht van beroep op de hoogte zijn en hieruit kunnen natuurlijk moeilijkheden voortkomen.

In de tweede plaats zegt de Minister, dat, wanneer een geval maar eenigszins quaestieus is, de politie-autoriteiten de opdracht hebben het geval aan den Minister voor te leggen, maar ook in dit opzicht ben ik nog niet heelemaal gerust. Ik zou willen vragen, of speciaal in grensplaatsen men in dit opzicht altijd wel de noodige voorzichtigheid betracht en of men ook in twijfelgevallen zich wel steeds wendt tot den Minister. Ik zou met eenigen nadruk den Minister deze vraag willen stellen: heeft hij nu inderdaad de vaste overtuiging, dat er geen verkeerde dingen meer plaats hebben en dat zij ook niet meer kunnen plaats hebben?

Het spreekt vanzelf, dat het voor de vreemdelingen het meest pijnlijke is, wanneer zij gezet worden over de grens van het land, waar zij vandaan komen en waar allerlei folteringen hen wachten, maar ook de uitzetting over een andere, willekeurige grens, kan in bepaalde omstandigheden zeer pijnlijk zijn. Ik wil in dit verband nog even naar voren brengen het geval van Quecksilber, waarover de heer Donker, lid der Tweede Kamer, aan den Minister vragen heeft gesteld op 17 December 1937. Er zijn nu sindsdien bijna twee maanden verstreken en nog steeds is het antwoord van den Minister niet binnengekomen.

Mijnheer de Voorzitter! In de tweede plaats zou ik iets willen zeggen over de woonwagens en woonschepen. Ook hier zou men kunnen zeggen, dat de wet van 1918 niet heeft gebracht, wat zij beloofde. Bij de totstandkoming dezer wet is in uitzicht gesteld een sociale verheffing van de bewoners van woonwagens en woonschepen, in dien tijd nog in hoofdzaak zwervers. De eisch is toen gesteld, dat men een vergunning voor een woonwagen of woonschip alleen zou kunnen verkrijgen, wanneer men beschikte over voldoende middelen van bestaan. Ik zou niet gaarne de stelling willen verdedigen, dat alle bewoners van woonwagens en woonschepen over voldoende middelen van bestaan beschik-